

Zbirka odločb sodne prakse

SODBA SODIŠČA (veliki senat)

z dne 24. oktobra 2018*

„Predhodno odločanje – Načela prava Unije – Lojalno sodelovanje – Procesna avtonomija – Načeli enakovrednosti in učinkovitosti – Nacionalna zakonodaja, ki določa pravno sredstvo, ki omogoča obnovo kazenskega postopka v primeru kršitve Evropske konvencije o varstvu človekovih pravic in temeljnih svoboščin – Obveznost razširitve tega postopka na primere zatrjevane kršitve temeljnih pravic, določenih v pravu Unije – Neobstoj“

V zadevi C-234/17,

katere predmet je predlog za sprejetje predhodne odločbe na podlagi člena 267 PDEU, ki ga je vložilo Oberster Gerichtshof (vrhovno sodišče, Avstrija) z odločbo z dne 23. januarja 2017, ki je na Sodišče prispela 4. maja 2017, v postopku v zvezi z zahtevo za medsebojno pravno pomoč v kazenskih zadevah, ki se nanaša na

XC,

YB,

ZA,

ob udeležbi

Generalprokuratur,

SODIŠČE (veliki senat),

v sestavi K. Lenaerts, predsednik, R. Silva de Lapuerta, podpredsednica, A. Arabadjiev (poročevalec), predsednik senata, C. Toader, predsednica senata, F. Biltgen, predsednik senata, ter M. Ilešič, E. Levits, L. Bay Larsen, M. Safjan, D. Šváby, C. G. Fernlund, C. Vajda in S. Rodin, sodniki,

generalni pravobranilec: H. Saugmandsgaard Øe,

sodni tajnik: K. Malacek, administrator,

na podlagi pisnega postopka in obravnave z dne 20. marca 2018,

ob upoštevanju stališč, ki so jih predložili:

- za avstrijsko vlado J. Schmoll, K. Ibili in G. Eberhard, agenti,
- za madžarsko vlado M. Z. Fehér, G. Koós in G. Tornyai, agenti,

* Jezik postopka: nemščina.

– za Evropsko komisijo H. Krämer in R. Troosters, agenta,

po predstavitvi sklepnih predlogov generalnega pravobranilca na obravnavi 5. junija 2018

izreka naslednjo

Sodbo

- 1 Predlog za sprejetje predhodne odločbe se nanaša na razlago člena 4(3) PEU ter načel enakovrednosti in učinkovitosti.
- 2 Ta predlog je bil vložen v okviru postopka za medsebojno pravno pomoč v kazenskih zadevah, ki se je začel pred avstrijskimi pravosodnimi organi na zahtevo Staatsanwaltschaft des Kantons St. Gallen (državno tožilstvo kantona St. Gallen, Švica), in sicer v zvezi z osebami XC, YB in ZA, ki so v Švici osumljene kaznivega dejanja davčne zatajitve v smislu švicarskega zakona o davku na dodano vrednost (DDV) in drugih kaznivih dejanj.

Pravni okvir

Pravo Unije

- 3 Člen 50 Konvencije o izvajanju Schengenskega sporazuma z dne 14. junija 1985 med vladami držav Gospodarske unije Beneluks, Zvezne republike Nemčije in Francoske republike o postopni odpravi kontrol na skupnih mejah, ki je bila podpisana 19. junija 1990 v Schengenu (Luksemburg) in je začela veljati 26. marca 1995 (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 19, zvezek 2, str. 9, v nadaljevanju: KISS), ki je umeščen v poglavje 2, naslovljeno „Medsebojna pravna pomoč v kazenskih zadevah“, iz naslova III te konvencije, v odstavku 1 določa:

„V skladu [z] [Evropsko konvencijo o medsebojni pravni pomoči v kazenskih zadevah (ETS št. 30), podpisano 20. aprila 1959 v Strasbourgu,) in Beneluško pogodbo o izročitvi in medsebojni pravni pomoči v kazenskih zadevah z dne 27. junija 1962, kakor je bila spremenjena s protokolom z dne 11. maja 1974,] se pogodbenice zavezujejo nuditi medsebojno pravno pomoč v zvezi s kršitvami njihovih določb in predpisov o trošarinah, davku na dodano vrednost in carinah. Carinski predpisi pomenijo pravila iz člena 2 Konvencije med Belgijo, Zvezno republiko Nemčijo, Francijo, Italijo, Luksemburgom in Nizozemsko o medsebojnem sodelovanju med carinskimi upravami z dne 7. septembra 1967 in iz člena 2 Uredbe Sveta (EGS) št. 1468/81 z dne 19. maja 1981 [o medsebojni pomoči med upravnimi organi držav članic ter o sodelovanju med njimi in Komisijo zaradi zagotavljanja pravilnega izvajanja carinske in kmetijske zakonodaje (UL 1981, L 144, str. 1)].“

- 4 Člen 54 KISS, ki je v poglavju 3, naslovljenem „Uporaba načela *ne bis in idem*“, iz naslova III te konvencije, določa:

„Oseba, proti kateri je bil sodni postopek v eni pogodbenici pravnomočno končan, se za ista dejanja ne sme preganjati v drugi pogodbenici, pod pogojem, da je bila izrečena kazen tudi izvršena, da je v postopku izvrševanja ali je po zakonodaji pogodbenice, ki jo je izrekla, ni več mogoče izvršiti.“

Avstrijsko pravo

5 S Strafrechtsänderungsgesetz (zakon o reformi kazenskega prava, BGBl., 762/1996) so bili v Strafprozessordnung (zakonik o kazenskem postopku) vstavljeni členi od 363a do 363c, ki se nanašajo na pravni institut „obnova kazenskega postopka“ (*Erneuerung des Strafverfahrens*), da bi se izvršile sodbe Evropskega sodišča za človekove pravice.

6 Člen 363a zakonika o kazenskem postopku določa:

„1. Če je v sodbi Evropskega sodišča za človekove pravice ugotovljeno, da je z odločbo ali odredbo kazenskega sodišča kršena Konvencija o varstvu človekovih pravic in temeljnih svoboščin[, podpisana 4. novembra 1950 v Rimu,] ali kateri od njenih protokolov, je treba na predlog postopek obnoviti v delu, v katerem ni mogoče izključiti, da bi lahko kršitev vplivala na vsebino sodne odločbe v kazenski zadevi v škodo osebe, na katero se ta nanaša.

2. O predlogu za obnovo postopka v vseh primerih odloča Oberster Gerichtshof [(vrhovno sodišče, Avstrija)]. Predlog lahko vloži oseba, na katero se ugotovljena kršitev nanaša, in Generalprokurator [(državni tožilec)]; člen 282(1) se uporabi po analogiji. Predlog je treba vložiti pri Oberster Gerichtshof [(vrhovno sodišče)]. Pri predlogu državnega tožilca je treba zaslišati zadevno osebo, pri predlogu zadevne oseba pa državnega tožilca; člen 35(2) se uporabi po analogiji.“

Spor o glavni stvari in vprašanje za predhodno odločanje

7 Državno tožilstvo kantona St. Gallen je leta 2012 zoper osebe XC, YB in ZA – ki so osumljene, da so na podlagi lažnih napovedi, predloženih švicarski davčni upravi, prejele vračilo DDV v skupnem znesku 835.374,17 švicarskih frankov (CHF) (približno 716.000 EUR) – uvedlo preiskavo v zvezi z dejanji davčne zatajitve. To državno tožilstvo je pri avstrijskih pravosodnih organih vložilo zahtevo za medsebojno pravno pomoč v kazenskih zadevah, da bi Staatsanwaltschaft Feldkirch (državno tožilstvo v Feldkirchu, Avstrija) opravilo zaslišanje zadevnih oseb.

8 Osebe XC, YB in ZA so v Avstriji vložile več pravnih sredstev, s katerimi so ugovarjale pripravi zahtevanih zaslišanj, pri čemer so v bistvu trdile, da glede na obstoj kazenskih postopkov, ki so bili v letih 2011 in 2012 pravnomočno končani v Nemčiji in Lihtenštajnu, zaradi načela *ne bis in idem* iz člena 54 KISS vnovičen pregon, ki bi se nanašal na sum kaznivih dejanj v škodo švicarske davčne uprave, zoper njih ni mogoč. Oberlandesgericht Innsbruck (višje deželno sodišče v Innsbrucku, Avstrija) je s sklepom z dne 9. oktobra 2015 odločilo na zadnji stopnji in je presodilo, da ni bilo dokazov o kršitvi člena 54 KISS.

9 Ker je ta sklep postal pravnomočen, so osebe XC, YB in ZA na podlagi člena 363a zakonika o kazenskem postopku pri Oberster Gerichtshof (vrhovno sodišče) vložile predlog za obnovo kazenskega postopka, pri čemer so trdile, da so z odobritvijo medsebojne pravne pomoči kršene nekatere njihove pravice, zagotovljene ne le z Evropsko konvencijo, podpisano 4. novembra 1950 v Rimu (v nadaljevanju: EKČP), temveč tudi s KISS in Listino Evropske unije o temeljnih pravicah (v nadaljevanju: Listina).

10 Predložitveno sodišče poudarja, da je v skladu z ustaljeno sodno prakso obnova kazenskega postopka mogoča le v primeru kršitve pravic, zagotovljenih z EKČP, ki jo ugotovi Evropsko sodišče za človekove pravice ali ki jo ugotovi Oberster Gerichtshof (vrhovno sodišče), celo pred kakršno koli odločbo Evropskega sodišča za človekove pravice o ugotovitvi take kršitve. Predložitveno sodišče se sprašuje, ali načela lojalnega sodelovanja, enakovrednosti in učinkovitosti nalagajo, da je treba obnovo kazenskega postopka odrediti tudi v primeru kršitve temeljnih pravic, ki jih priznava pravo Unije, čeprav tak primer ni izrecno predviden v predpisu, ki ureja to pravno sredstvo.

- 11 V teh okoliščinah je Oberster Gerichtshof (vrhovno sodišče) prekinilo odločanje in Sodišču v predhodno odločanje predložilo to vprašanje:

„Ali je treba pravo Unije, zlasti člen 4(3) PEU v povezavi z načeloma enakovrednosti in učinkovitosti, ki iz njega izhajata, razlagati tako, da je Oberster Gerichtshof (vrhovno sodišče, Avstrija) zavezano, da na predlog zadevne stranke preizkusi pravnomočno odločbo kazenskega sodišča glede zatrjevane kršitve prava Unije (v tem primeru člena 50 [Listine] in člena 54 [KISS]), kadar nacionalno pravo (člen 363a zakonika o kazenskem postopku) tak preizkus določa zgolj glede zatrjevane kršitve EKČP ali njenih dodatnih protokolov?“

Vprašanje za predhodno odločanje

Dopustnost

- 12 Avstrijska vlada zoper ta predlog za sprejetje predhodne odločbe vlaga ugovor nedopustnosti.
- 13 Na prvem mestu ta vlada navaja, da pravni položaji, ki so povod za spor o glavni stvari, ne spadajo na področje uporabe prava Unije, ker je pravno sredstvo iz člena 363a zakonika o kazenskem postopku določeno za kršitve EKČP, ne pa za kršitve prava Unije.
- 14 Vendar če organi države članice – tako kot v postopku v glavni stvari – ugodijo zahtevi za medsebojno pravno pomoč, ki temelji na KISS, ki je na podlagi Protokola št. 19 o schengenskem pravnem redu, vključenem v okvir Evropske unije, ki je priložen Lizbonski pogodbi (UL 2010, C 83, str. 290), sestavni del prava Unije, izvajajo pravo Unije v smislu člena 51(1) Listine. Poleg tega je bilo razsojeno, da je treba člen 54 KISS razlagati glede na člen 50 Listine, katerega spoštovanje bistvene vsebine zagotavlja (glej v tem smislu sodbe z dne 27. maja 2014, Spasic, C-129/14 PPU, EU:C:2014:586, točka 59; z dne 5. junija 2014, M, C-398/12, EU:C:2014:1057, točka 35, in z dne 29. junija 2016, Kossowski, C-486/14, EU:C:2016:483, točka 31). Zato dejanski in pravni položaj, ki je povod za spor o glavni stvari, spada na področje uporabe prava Unije.
- 15 Na drugem mestu avstrijska vlada zatrjuje, da predlog za sprejetje predhodne odločbe ni dopusten, ker je predložitveno sodišče že ugotovilo, da je člen 54 KISS zadostna pravna podlaga za zahtevo za obnovo kazenskega postopka v skladu s členom 363a zakonika o kazenskem postopku. Predložitveno sodišče pa naj ne bi pojasnilo razlogov, iz katerih kljub temu meni, da je odgovor na vprašanje za predhodno odločanje potreben.
- 16 V skladu z ustaljeno sodno prakso za vprašanja v zvezi z razlago prava Unije, ki jih nacionalna sodišča postavijo v pravnem in dejanskem okviru, ki so ga pristojna opredeliti sama in katerega pravilnosti Sodišče ne preizkuša, velja domneva upoštevnosti. Sodišče lahko predlog nacionalnega sodišča zavrže samo, če je očitno, da zahtevana razlaga prava Unije nima nobene zveze z dejanskim stanjem ali predmetom spora v postopku v glavni stvari, kadar je problem hipotetičen ali kadar Sodišče nima na voljo pravnih in dejanskih elementov, da bi lahko na postavljena vprašanja dalo koristne odgovore (glej zlasti sodbo z dne 27. junija 2018, Altiner in Ravn, C-230/17, EU:C:2018:497, točka 22).
- 17 V obravnavani zadevi je predložitveno sodišče predstavilo razloge, iz katerih je razlaga določb in načel, navedenih v predlogu za sprejetje predhodne odločbe, potrebna za rešitev spora o glavni stvari. Iz te obrazložitve pa je razvidno, da lahko odgovor Sodišča na vprašanje, ali se mora predložitveno sodišče v okviru preučitve zahteve za obnovo kazenskega postopka izreči o trditvah o kršitvi temeljne pravice, zajamčene v členu 50 Listine in členu 54 KISS, neposredno vpliva na presojo položaja obdolžencev v postopku v glavni stvari.

- 18 Namreč, čeprav člen 52(3) Listine res določa, da če ta listina vsebuje pravice, ki ustrezajo pravicam, zagotovljenim z EKČP, sta vsebina in obseg teh pravic enaka kot vsebina in obseg pravic, ki ju določa ta konvencija, pa je iz navedene določbe prav tako razvidno, da je po pravu Unije mogoče širše varstvo.
- 19 V teh okoliščinah je vprašanje za predhodno odločanje dopustno.

Vsebinska presoja

- 20 Predložitveno sodišče v bistvu sprašuje, ali je treba pravo Unije – zlasti načeli enakovrednosti in učinkovitosti – razlagati tako, da nacionalno sodišče zavezuje, da notranje pravno sredstvo, ki v primeru kršitve EKČP ali enega od njenih protokolov omogoča obnovo kazenskega postopka, končanega s pravnomočno nacionalno odločbo, razširi na kršitve prava Unije, zlasti kršitve temeljne pravice, ki jo zagotavljata člen 50 Listine in člen 54 KISS.
- 21 V zvezi s tem je treba opozoriti, da kadar na tem področju ni ureditve Unije, so pravila za izvajanje načela pravnomočnosti določena v nacionalnem pravnem redu držav članic na podlagi načela postopkovne avtonomije držav članic in ob upoštevanju načel enakovrednosti in učinkovitosti (sodba z dne 10. julija 2014, Impresa Pizzarotti, C-213/13, EU:C:2014:2067, točka 54 in navedena sodna praksa).
- 22 Namreč, v skladu z načelom lojalnega sodelovanja, uzakonjenim s členom 4(3) PEU, postopkovna pravila za pravna sredstva, katerih namen je varstvo pravic, ki jih imajo posamezniki na podlagi prava Unije, ne smejo biti manj ugodna od tistih, ki se nanašajo na podobna nacionalna pravna sredstva (načelo enakovrednosti), in ne smejo v praksi onemogočiti ali pretirano otežiti uveljavljanja pravic, ki jih daje pravni red Unije (načelo učinkovitosti) (glej v tem smislu sodbe z dne 16. decembra 1976, Rewe-Zentralfinanz in Rewe-Zentral, 33/76, EU:C:1976:188, točka 5; z dne 14. decembra 1995, Peterbroeck, C-312/93, EU:C:1995:437, točka 12; z dne 15. aprila 2008, Impact, C-268/06, EU:C:2008:223, točka 46, in z dne 27. junija 2013, Agrokonsulting-04, C-93/12, EU:C:2013:432, točka 36).
- 23 Zahteve, ki izhajajo iz teh načel, veljajo tako za določitev sodišč, pristojnih za odločanje o tožbah, ki temeljijo na tem pravu, kot za opredelitev postopkovnih pravil, ki urejajo te tožbe (glej v tem smislu sodbi z dne 15. aprila 2008, Impact, C-268/06, EU:C:2008:223, točka 47, in z dne 27. junija 2013, Agrokonsulting-04, C-93/12, EU:C:2013:432, točka 37).
- 24 Spoštovanje navedenih zahtev je treba preizkusiti ob upoštevanju položaja zadevnih pravil v celotnem postopku, poteka tega postopka in posebnosti teh pravil pred različnimi nacionalnimi sodišči (sodba z dne 27. junija 2013, Agrokonsulting-04, C-93/12, EU:C:2013:432, točka 38 in navedena sodna praksa).

Načelo enakovrednosti

- 25 V skladu s sodno prakso, navedeno v točki 22 te sodbe, načelo enakovrednosti državi članici prepoveduje določitev takih postopkovnih pravil, ki bi bila za pravna sredstva, katerih namen je varstvo pravic, ki jih imajo posamezniki na podlagi prava Unije, manj ugodna od tistih, ki veljajo za podobna nacionalna pravna sredstva.
- 26 V zvezi s tem je iz predložitvene odločbe in iz odgovora na vprašanje, ki ga je Sodišče na obravnavi postavilo avstrijski vladi, razvidno, da je treba pravno sredstvo za obnovo kazenskega postopka, določeno v členu 363a zakonika o kazenskem postopku, šteti za nacionalno pravno sredstvo.

- 27 Zato je treba preveriti, ali je treba to pravno sredstvo šteti za podobno pravnemu sredstvu, katerega namen je varstvo prava Unije, zlasti temeljnih pravic, ki jih to pravo vzpostavlja, ob upoštevanju predmeta, podlage in bistvenih elementov teh pravnih sredstev (glej v tem smislu sodbo z dne 27. junija 2013, Agrokonsulting-04, C-93/12, EU:C:2013:432, točka 39 in navedena sodna praksa).
- 28 Za ponazoritev svojih pomislekov o tem, ali člen 363a zakonika o kazenskem postopku spoštuje načelo enakovrednosti, predložitveno sodišče navaja možnost, da ima v okviru zahtevka, ki temelji na tej določbi, očitek, ki se nanaša na kršitev temeljne pravice, zagotovljene z EKČP, isti predmet in isto podlago kot očitek, ki se nanaša na kršitev pravice, zagotovljene z Listino. V bistvu poudarja tudi, da imajo v skladu s členom 52(3) Listine pravice, ki so z njo zagotovljene, vsaj enak obseg kot ustrezajoče pravice, zagotovljene z EKČP.
- 29 V skladu s členom 363a zakonika o kazenskem postopku je obnova kazenskega postopka določena za primere, v katerih se s sodbo Evropskega sodišča za človekove pravice ugotovi, da je bila s sodbo ali z odločbo kazenskega sodišča kršena EKČP ali kateri od njenih protokolov. Iz besedila te določbe je tako razvidno, da to pravno sredstvo načeloma zahteva, da Evropsko sodišče za človekove pravice predhodno ugotovi kršitev EKČP ali katerega od njenih protokolov.
- 30 Predložitveno sodišče kljub temu pojasnjuje, da je v sodbi z dne 1. avgusta 2007 razsodilo, da obnova kazenskega postopka ni omejena na položaje, v katerih je Evropsko sodišče za človekove pravice predhodno ugotovilo, da je bila s sodbo ali z odločbo kazenskega sodišča kršena EKČP ali kateri od njenih protokolov, temveč se lahko izvede tudi, če je samo predložitveno sodišče ugotovilo obstoj take kršitve. Tako Oberster Gerichtshof (vrhovno sodišče), kadar odloča namesto Evropskega sodišča za človekove pravice, in ne na podlagi ugotovitve tega sodišča, da je bila kršena EKČP ali kateri od njenih protokolov, ta postopek – če so izpolnjene procesne predpostavke glede dopustnosti, ki veljajo za pravna sredstva pred Evropskim sodiščem za človekove pravice – razširi na vse, ki zatrjujejo, da so jim bile kršene pravice, ki jih zagotavljajo ta konvencija in ti protokoli, s čimer odloči pred vsebinsko odločbo zadnjenavedenega sodišča.
- 31 Iz spisa, ki je na voljo Sodišču, je razvidno, da je izredno pravno sredstvo iz člena 363a zakonika o kazenskem postopku utemeljeno s samo naravo EKČP in da je, kakor ga je določil avstrijski zakonodajalec, tesno funkcionalno povezano s postopkom pred Evropskim sodiščem za človekove pravice. To pravno sredstvo je bilo namreč uvedeno za izvršitev sodb Evropskega sodišča za človekove pravice, pri čemer je avstrijska vlada poudarila, da je zakonodajalec tako želel izpolniti obveznost iz člena 46 EKČP.
- 32 V zvezi s tem je treba opozoriti, kot je to storil generalni pravobranilec v točki 75 sklepnih predlogov, da zahteva iz člena 35(1) EKČP, v skladu s katero je mogoče zadevo Evropskemu sodišču za človekove pravice predložiti v obravnavo le, ko so izčrpana vsa notranja pravna sredstva, pomeni, da mora obstajati odločba, ki jo izda nacionalno sodišče, ki odloča na zadnji stopnji, in ki je pravnomočna.
- 33 Kot je razvidno iz spisa, ki je na voljo Sodišču, je bil postopek iz člena 363a zakonika o kazenskem postopku, ki omogoča obnovo kazenskega postopka, končanega s pravnomočno sodno odločbo, vzpostavljen prav zaradi upoštevanja tega položaja in zaradi zagotovitve izvajanja sodb Evropskega sodišča za človekove pravice v notranjem pravnem redu.
- 34 Poleg tega iz predloga za sprejetje predhodne odločbe in pojasnil avstrijske vlade izhaja, da razširitev področja uporabe postopka iz te določbe, ki jo je Oberster Gerichtshof (vrhovno sodišče) opravilo v svoji temeljni sodbi z dne 1. avgusta 2007, ne omaja tesne povezave med navedenim postopkom in postopkom pred Evropskim sodiščem za človekove pravice. Namreč, kot je bilo poudarjeno v točki 30 te sodbe, za pravno sredstvo, vloženo na podlagi te iste določbe, preden Evropsko sodišče za človekove pravice ugotovi kršitev EKČP ali katerega od njenih protokolov, veljajo enake procesne predpostavke glede dopustnosti kot za pravno sredstvo pred zadnjenavedenim sodiščem, njegov edini namen pa je glede na pojasnila predložitvenega sodišča odločiti pred tako ugotovitvijo.

- 35 Vendar je treba ugotoviti, da za postopek iz člena 363a zakonika o kazenskem postopku glede na njegov predmet, podlago in bistvene elemente, kot so navedeni zgoraj, ni mogoče šteti, da je podoben pravnemu sredstvu za zaščito temeljne pravice, zagotovljene s pravom Unije, natančneje z Listino, in sicer zaradi posebnih značilnosti, ki se nanašajo na samo naravo tega prava.
- 36 V zvezi s tem je treba opozoriti, kot je Sodišče že večkrat poudarilo, da so za pravo Unije značilni njegov izvor iz avtonomnega vira, ki so Pogodbe, njegova primarnost glede na pravo držav članic (glej v tem smislu sodbi z dne 15. julija 1964, *Costa*, 6/64, EU:C:1964:66, in z dne 17. decembra 1970, *Internationale Handelsgesellschaft*, 11/70, EU:C:1970:114, točka 3; mnenje 1/91 (Sporazum EGP – I) z dne 14. decembra 1991, EU:C:1991:490, točka 21; mnenje 1/09 z dne 8. marca 2011, EU:C:2011:123, točka 65, in sodbo z dne 26. februarja 2013, *Melloni*, C-399/11, EU:C:2013:107, točka 59), ter neposredni učinek vrste določb, ki se nanašajo na državljane držav članic in na njih same (glej v tem smislu sodbo z dne 5. februarja 1963, *van Gend & Loos*, 26/62, EU:C:1963:1, točka 23; mnenje 1/09 z dne 8. marca 2011, EU:C:2011:123, točka 65, in mnenje 2/13 (Pristop Unije k EKČP) z dne 18. decembra 2014, EU:C:2014:2454, točka 166 in navedena sodna praksa).
- 37 Poleg tega so v središču te pravne strukture temeljne pravice, kot so priznane z Listino, ki ima v skladu s členom 6(1) PEU enako pravno veljavo kot Pogodbi, pri čemer je spoštovanje teh pravic pogoj za zakonitost aktov Unije, tako da v Uniji niso dopustni ukrepi, ki niso združljivi s temi pravicami (glej v tem smislu sodbe z dne 18. junija 1991, *ERT*, C-260/89, EU:C:1991:254, točka 41; z dne 29. maja 1997, *Kremzow*, C-299/95, EU:C:1997:254, točka 14; z dne 12. junija 2003, *Schmidberger*, C-112/00, EU:C:2003:333, točka 73, in z dne 3. septembra 2008, *Kadi in Al Barakaat International Foundation/Svet in Komisija*, C-402/05 P in C-415/05 P, EU:C:2008:461, točki 283 in 284, ter mnenje 2/13 (Pristop Unije k EKČP) z dne 18. decembra 2014, EU:C:2014:2454, točka 169).
- 38 Sodišče je poleg tega v zvezi z načelom *ne bis in idem* iz člena 50 Listine, ki se obravnava v postopku v glavni stvari, presodilo, da ima ta določba neposredni učinek (sodba z dne 20. marca 2018, *Garlsson Real Estate* in drugi, C-537/16, EU:C:2018:193, točka 68).
- 39 Zaradi ohranitve posebnih značilnosti in avtonomije tega pravnega reda je bil s Pogodbama uveden sodni sistem, katerega namen je zagotoviti skladnost in enotnost pri razlagi prava Unije (mnenje 2/13 (Pristop Unije k EKČP) z dne 18. decembra 2014, EU:C:2014:2454, točka 174).
- 40 V tem okviru morajo nacionalna sodišča in Sodišče zagotoviti polno uporabo prava Unije v vseh državah članicah in sodno varstvo pravic, ki jih imajo pravni subjekti na podlagi navedenega prava (mnenje 1/09, EU:C:2011:123, točka 68 in navedena sodna praksa, ter mnenje 2/13 (Pristop Unije k EKČP) z dne 18. decembra 2014, EU:C:2014:2454, točka 175).
- 41 Bistvo tako zasnovanega sodnega sistema je postopek predhodnega odločanja, ki je določen v členu 267 PDEU in katerega namen je z vzpostavitvijo dialoga med dvema sodiščema, in sicer prav med Sodiščem in sodišči držav članic, zagotoviti enotnost razlage prava Unije (glej v tem smislu sodbo z dne 5. februarja 1963, *van Gend & Loos*, 26/62, EU:C:1963:1, str. 23) ter tako zagotoviti njegovo skladnost, polni učinek, avtonomijo in, nazadnje, posebno naravo prava, uvedenega s Pogodbama (mnenje 2/13 (Pristop Unije k EKČP) z dne 18. decembra 2014, EU:C:2014:2454, točka 176).
- 42 V skladu z ustaljeno sodno prakso daje člen 267 PDEU nacionalnim sodiščem najširšo možnost za začetek postopka pri Sodišču, če ta ugotovijo, da so se v zadevi, o kateri odločajo, pokazala vprašanja, ki zahtevajo razlago ali presojo veljavnosti določb prava Unije, ki so potrebne za rešitev spora, o katerem odločajo. Poleg tega lahko nacionalna sodišča to možnost uporabijo, kadar koli to v okviru postopka ocenijo za primerno (sodba z dne 5. julija 2016, *Ognyanov*, C-614/14, EU:C:2016:514, točka 17 in navedena sodna praksa).

- 43 Poleg tega je treba opozoriti, da je v skladu s členom 267, tretji odstavek, PDEU nacionalno sodišče, zoper odločitev katerega po nacionalnem pravu ni pravnega sredstva, načeloma dolžno predložiti zadevo Sodišču, če se pred njim pojavi vprašanje glede razlage prava Unije (glej v tem smislu sodbo z dne 9. septembra 2015, Ferreira da Silva e Brito in drugi, C-160/14, EU:C:2015:565, točka 37 in navedena sodna praksa).
- 44 Nazadnje, v skladu z ustaljeno sodno prakso Sodišča imajo nacionalna sodišča, ki v okviru svojih pristojnosti uporabljajo določbe prava Unije, dolžnost zagotoviti polni učinek teh določb, pri čemer po potrebi po uradni dolžnosti odločijo, da ne bodo uporabila nobene neskladne določbe nacionalne zakonodaje, ne da bi bilo treba zahtevati ali čakati na predhodno odpravo te določbe po zakonodajni poti ali kakšnem drugem ustavnem postopku (glej v tem smislu sodbi z dne 9. marca 1978, Simmenthal, 106/77, EU:C:1978:49, točki 21 in 24, ter z dne 6. marca 2018, SEGRO in Horváth, C-52/16 in C-113/16, EU:C:2018:157, točka 46 in navedena sodna praksa).
- 45 Temeljne pravice, kot so priznane zlasti z Listino, je treba zato v Uniji razlagati in uporabljati ob spoštovanju tega ustavnega okvira (mnenje 2/13 (Pristop Unije k EKČP) z dne 18. decembra 2014, EU:C:2014:2454, točka 177).
- 46 Torej, kot je bilo navedeno v točki 36 te sodbe in kot je generalni pravobranilec poudaril v točki 55 sklepnih predlogov, ta ustavni okvir vsakemu posamezniku zagotavlja možnost učinkovitega varstva pravic, ki mu jih podeljuje pravni red Unije, še preden je izdana pravnomočna nacionalna odločba.
- 47 Ob upoštevanju zgoraj navedenega je treba ugotoviti, da so razlike med postopkom iz člena 363a zakonika o kazenskem postopku na eni strani in pravnimi sredstvi, katerih namen je varstvo pravic, ki jih imajo posamezniki na podlagi prava Unije, na drugi strani take, da teh pravnih sredstev ni mogoče šteti za podobna v smislu sodne prakse, navedene v točkah od 22 do 25 te sodbe.
- 48 Iz tega sledi, da načelo enakovrednosti nacionalnega sodišča ne zavezuje, da v primeru domnevne kršitve temeljne pravice, zagotovljene s pravom Unije, zlasti z Listino, razširi notranje pravno sredstvo, ki v primeru kršitve EKČP ali katerega od njenih protokolov omogoča obnovo kazenskega postopka, končanega s pravnomočno nacionalno odločbo.

Načelo učinkovitosti

- 49 Glede načela učinkovitosti je treba spomniti, da je treba v skladu z ustaljeno sodno prakso vsak primer, v katerem se zastavi vprašanje, ali neka nacionalna postopkovna določba onemogoča ali pretirano otežuje uporabo prava Unije, preizkusiti ob upoštevanju položaja te določbe v celotnem postopku ter poteka postopka in njegovih posebnosti pred različnimi nacionalnimi sodišči. S tega vidika je treba med drugim po potrebi upoštevati varstvo pravice do obrambe, načelo pravne varnosti in načelo učinkovitega poteka postopka (sodba z dne 22. februarja 2018, INEOS Köln, C-572/16, EU:C:2018:100, točka 44).
- 50 Za presojo obstoja kršitve načela učinkovitosti prava Unije je treba ugotoviti, ali to, da na podlagi člena 363a zakonika o kazenskem postopku in s sklicevanjem na kršitev temeljne pravice, ki jo zagotavlja pravo Unije, kot je ta, ki je določena v členu 50 Listine in členu 54 KISS, ni mogoče zahtevati obnove kazenskega postopka, končanega s pravnomočno odločbo, v praksi onemogoča ali pretirano otežuje uresničevanje pravic, ki jih zagotavlja pravni red Unije.
- 51 V zvezi s tem je treba poudariti, da namen Pogodbe DEU ni bil zavezati države članice, da za zagotavljanje varstva pravic, ki jih imajo posamezniki na podlagi prava Unije, določijo pravna sredstva pred nacionalnimi sodišči, ki niso tista, ki jih določa nacionalno pravo (glej v tem smislu sodbo z dne 13. marca 2007, Unibet, C-432/05, EU:C:2007:163, točka 40 in navedena sodna praksa).

- 52 Poleg tega je treba opozoriti na pomembnost načela pravnomočnosti tako v pravnem redu Unije kot v nacionalnih pravnih redih. Da bi se zagotovila stabilnost prava in pravnih razmerij ter učinkovito izvajanje sodne oblasti, je namreč pomembno, da sodnih odločb, ki so postale pravnomočne po tem, ko so bila izčrpana vsa razpoložljiva pravna sredstva, ali po tem, ko so se iztekli roki zanje, ni več mogoče izpodbijati (sodbe z dne 16. marca 2006, Kapferer, C-234/04, EU:C:2006:178, točka 20; z dne 29. junija 2010, Komisija/Luksemburg, C-526/08, EU:C:2010:379, točka 26; z dne 29. marca 2011, ThyssenKrupp Nirosta/Komisija, C-352/09 P, EU:C:2011:191, točka 123, in z dne 10. julija 2014, Impresa Pizzarotti, C-213/13, EU:C:2014:2067, točka 58).
- 53 Zato pravo Unije nacionalnega sodišča ne zavezuje, da ne uporabi nacionalnih postopkovnih pravil, v skladu s katerimi postane sodna odločba pravnomočna, čeprav bi bilo tako mogoče odpraviti nacionalni položaj, ki s tem pravom ni združljiv (sodbi z dne 10. julija 2014, Impresa Pizzarotti, C-213/13, EU:C:2014:2067, točka 59 in navedena sodna praksa, in z dne 6. oktobra 2015, Târșia, C-69/14, EU:C:2015:662, točka 29).
- 54 Pravo Unije torej ne zahteva, da mora sodni organ za to, da bi upošteval razlago upoštevene določbe tega prava, ki jo je Sodišče podalo po tem, ko je bila izdana pravnomočna odločba tega organa, to odločbo načeloma spremeniti (glej v tem smislu sodbi z dne 10. julija 2014, Impresa Pizzarotti, C-213/13, EU:C:2014:2067, točka 60, in z dne 6. oktobra 2015, Târșia, C-69/14, EU:C:2015:662, točka 38).
- 55 V obravnavanem primeru ni iz nobenega elementa iz spisa, ki je na voljo Sodišču, mogoče sklepati, da v avstrijskem pravnem redu ne obstajajo pravna sredstva, ki učinkovito zagotavljajo varstvo pravic, ki jih imajo posamezniki na podlagi člena 50 Listine in člena 54 KISS.
- 56 Nasprotno, ni sporno, da je bilo obdolžencem iz postopka v glavni stvari ob njihovem izpodbijanju zahtev za medsebojno pravno pomoč tožilstva kantona St. Gallen (Švica) pred avstrijskimi sodišči v celoti omogočeno uveljavljanje kršitev teh določb in da so navedena sodišča te očitke obravnavala. Predložitveno sodišče poleg tega poudarja, da daje zakonik o kazenskem postopku zadevnim osebam številne možnosti za uveljavljanje pravic, ki jim jih podeljuje pravni red Unije.
- 57 Tako ta okvir zagotavlja učinkovitost prava Unije, ne da bi bilo treba nanj razširiti izredno pravno sredstvo, določeno v členu 363a zakonika o kazenskem postopku, s katerim bi bilo mogoče izpodbijati pravnomočne nacionalne odločbe.
- 58 Poleg tega, kot je generalni pravobranilec poudaril v točki 56 sklepnih predlogov, načelo pravnomočnosti ne nasprotuje uveljavitvi načela odgovornosti države za odločbo sodišča, ki odloča na zadnji stopnji (sodba z dne 30. septembra 2003, Köbler, C-224/01, EU:C:2003:513, točka 40). Namreč, predvsem zaradi okoliščine, da tega, da so bile s tako odločbo kršene pravice, podeljene na podlagi prava Unije, običajno ni več mogoče izpodbijati, posamezniki ne smejo biti prikrajšani za možnost uveljavljanja odgovornosti države za to, da bi tako dosegli pravno varstvo svojih pravic (sodbi z dne 30. septembra 2003, Köbler, C-224/01, EU:C:2003:513, točka 34, in z dne 6. oktobra 2015, Târșia, C-69/14, EU:C:2015:662, točka 40).
- 59 Glede na vse zgoraj navedene preudarke je treba na postavljeno vprašanje odgovoriti, da je treba pravo Unije – zlasti načeli enakovrednosti in učinkovitosti – razlagati tako, da nacionalnega sodišča ne zavezuje, da notranje pravno sredstvo, ki le v primeru kršitve EKČP ali katerega od njenih protokolov omogoča obnovo kazenskega postopka, končanega s pravnomočno nacionalno odločbo, razširi na kršitve prava Unije, zlasti kršitve temeljne pravice, ki jo zagotavljata člen 50 Listine in člen 54 KISS.

Stroški

- ⁶⁰ Ker je ta postopek za stranke v postopku v glavni stvari ena od stopenj v postopku pred predložitvenim sodiščem, to odloči o stroških. Stroški za predložitev stališč Sodišču, ki niso stroški omenjenih strank, se ne povrnejo.

Iz teh razlogov je Sodišče (veliki senat) razsodilo:

Pravo Unije – zlasti načeli enakovrednosti in učinkovitosti – je treba razlagati tako, da nacionalnega sodišča ne zavezuje, da notranje pravno sredstvo, ki le v primeru kršitve Konvencije o varstvu človekovih pravic in temeljnih svoboščin, podpisane 4. novembra 1950 v Rimu, ali katerega od njenih protokolov omogoča obnovo kazenskega postopka, končanega s pravnomočno nacionalno odločbo, razširi na kršitve prava Unije, zlasti na kršitve temeljne pravice, ki jo zagotavljata člen 50 Listine Evropske unije o temeljnih pravicah in člen 54 Konvencije o izvajanju Schengenskega sporazuma z dne 14. junija 1985 med vladami držav Gospodarske unije Beneluks, Zvezne republike Nemčije in Francoske republike o postopni odpravi kontrol na skupnih mejah, ki je bila podpisana 19. junija 1990 v Schengenu (Luksemburg) in je začela veljati 26. marca 1995.

Podpisi